

Công ơn cha mẹ và cách báo hiếu theo tinh thần nhà Phật

ISSN: 2734-9195 15:25 29/06/2025

Báo hiếu không chỉ là việc của mùa Vu Lan, mà là một hành trì suốt đời. Trong Phật giáo, người con có hiếu không chỉ biết phụng dưỡng cha mẹ khi sống, mà còn biết đưa cha mẹ đến gần hơn với chính pháp, giác ngộ giải thoát.

Mỗi mùa Vu Lan về, Tạp chí Nghiên cứu Phật học nhận được hàng trăm câu hỏi xoay quanh chủ đề báo hiếu, hiếu đạo và ứng dụng giáo lý nhà Phật trong đời sống gia đình. Những câu hỏi không chỉ thể hiện sự quan tâm sâu sắc của bạn đọc đến tinh thần tri ân – báo ân, mà còn là tiếng lòng của những người con đang tìm đường quay về với cội nguồn thương yêu.

Tạp chí trích đăng và trả lời một số câu hỏi tiêu biểu.

Câu hỏi 1: Thưa quý Thầy, trong Kinh Phật có dạy về công ơn cha mẹ như thế nào?

Trong Kinh Tăng Chi Bộ (Anguttara Nikāya), phẩm Hai pháp dạy: “Ta nói rằng có hai hạng người không thể trả ơn được: mẹ và cha.” (AN 2.32, bản dịch HT. Thích Minh Châu)

Rồi đức Thế Tôn giải thích: “Dẫu rằng có người một vai mang cha, một vai mang mẹ, và cõng như vậy trong trăm năm, xoa bóp, tắm rửa, cho ăn uống, và cha mẹ có đại tiện, tiểu tiện ngay tại đó, người ấy vẫn chưa làm đủ, chưa trả được ơn cha mẹ. Nhưng này các Tỳ-kheo, nếu có người làm cho cha mẹ không có lòng tin được sinh lòng tin; người không trì giới được trì giới; người xan tham được bố thí; người ngu si được trí tuệ – người ấy mới thật sự trả ơn cha mẹ.” (AN 2.33 – Kinh Song Tầm)

Ý nghĩa đoạn kinh: Công ơn cha mẹ không chỉ dừng ở mặt vật chất mà vượt lên ở mặt tinh thần và tâm linh. Người con hiếu thảo theo tinh thần Phật giáo không chỉ phụng dưỡng cha mẹ mà còn giúp cha mẹ có niềm tin đúng đắn vào Tam bảo, hướng cha mẹ đến nếp sống giới đức, biết bố thí, mở rộng trí tuệ – đó mới là báo hiếu chân thật.

Ngoài ra, trong Kinh Báo Hiếu phụ mẫu trọng ân (Phật thuyết Phụ mẫu ân trọng nan báo kinh) thuộc hệ Bắc truyền (Đại tạng kinh Hán tạng, No. 0152), công ơn cha mẹ được mô tả chi tiết qua 10 ân lớn như:

Ân mang nặng đẻ đau,

Ân sinh dưỡng cực khổ,

Ân ăn đấng nhường ngọt,

Ân che chở khi ngủ nghỉ,

Ân vì con chịu khổ,

Ân lo cho con học hành,

Ân xây dựng hạnh phúc cho con,

Ân nhẫn nại những lỗi lầm của con,

Ân nhớ thương khi con đi xa,

Ân vì con hy sinh cả cuộc đời.

Tổng hợp lại, các bản kinh cho thấy: Phật giáo không phủ nhận giá trị hiện thế của hiếu đạo, nhưng còn nâng nó lên tầng giải thoát tâm linh. Một người con hiếu là người vừa chăm sóc đời sống vật chất, vừa giúp cha mẹ chuyển hóa tâm thức, sinh khởi chính tín và hướng đến an lạc đích thực.

Hình ảnh minh họa

Câu hỏi 2: Nếu cha mẹ chưa Quy y Tam bảo, có thể làm gì để báo hiếu đúng nghĩa?

Trả lời: Báo hiếu không nhất thiết phải bắt đầu bằng việc cha mẹ trở thành phật tử. Theo tinh thần Phật giáo, điều quan trọng là con biết sống đúng đạo đức, giữ gìn giới hạnh, làm gương sáng cho cha mẹ thấy được giá trị của phật pháp. Hãy nhẹ nhàng chia sẻ những điều hay từ kinh điển, đưa cha mẹ đến chùa nghe pháp nếu có duyên.

Lòng hiếu đạo không nằm ở việc ép cha mẹ tu theo mình, mà ở sự cảm hóa bằng chính đời sống tỉnh thức, hiền thiện của mình.

Câu hỏi 3: Cha mẹ đã mất, con có thể làm gì để báo hiếu? Việc cúng giỗ, tụng kinh có thật sự đến được cha mẹ không?

Trả lời: Khi cha mẹ đã qua đời, việc tạo phước hồi hướng là hình thức báo hiếu thiết thực. Trong Kinh Vu Lan Bồn dạy: *“Hãy làm các việc lành – cúng dường chư Tăng, phóng sinh, bố thí – rồi hồi hướng công đức ấy đến cha mẹ hiện tiền và cha mẹ quá vãng.”* Nếu cha mẹ đang sinh về cảnh giới có thể thọ hưởng phước, họ sẽ được lợi ích. Nếu không, công đức ấy vẫn trở lại với người làm thiện. Do đó, việc tụng kinh, làm việc lành và hồi hướng là cách báo hiếu đúng pháp, đồng thời giúp chính mình nuôi dưỡng tâm hiếu hạnh.

Câu hỏi 4: Con có mẹ già yếu, tâm thường sân si, đôi khi nói những lời tổn thương. Làm sao con có thể giữ được tâm hiếu kính trong hoàn cảnh đó?

Trả lời: Thực hành hiếu đạo trong nghịch cảnh mới là thước đo thực sự của lòng hiếu. Phật giáo dạy: *“Người có tâm từ như đất, dù người khác đổ vào đất nước thom hay rác rưởi, đất vẫn dung chứa và không sân giận.”* Nếu mẹ bạn còn hay nóng giận, chưa thực sự vui vẻ do sự mỏi mệt của tuổi già, hoặc tâm lý chưa được an ổn. Khi ấy, người con nên là chỗ dựa an lành. Giữ tâm từ – bi – nhẫn, học cách lắng nghe như lắng nghe mẹ, bạn sẽ dần cảm hóa mẹ bằng chính sự trầm tĩnh và bao dung của mình.

Câu hỏi 5: Trong xã hội hiện đại, con đi làm xa, không thể ở bên cha mẹ thường xuyên. Làm sao giữ được hiếu đạo khi cách xa về địa lý?

Trả lời: Hiếu đạo không chỉ là ở gần, mà là luôn hướng tâm về. Dù đi xa, bạn vẫn có thể thể hiện lòng hiếu qua những cuộc gọi ân cần, những dịp về thăm đúng lúc, gửi quà cha mẹ cần, và quan trọng nhất là sống đúng đạo lý để cha mẹ an lòng.

Trong Kinh Tăng Chi (AN 4.61) dạy rằng một người con báo hiếu là người *“giữ giới, hành trì phật pháp, sống có đạo đức, và biết hướng thiện.”* Cách sống của bạn là món quà lớn nhất bạn có thể dâng lên cha mẹ, dù họ ở gần hay xa.

Câu hỏi 6: Có người bảo, báo hiếu cha mẹ là chăm lo đời sau - vậy có cần lập bàn thờ riêng, mời thầy cúng, gọi hồn...? Phật giáo nhìn nhận điều này ra sao?

Trả lời: Phật giáo không phủ nhận tấm lòng con cái muốn kết nối tâm linh với người thân đã khuất, nhưng khuyên nên thực hiện bằng chính tín, từ bi và trí tuệ. Hãy tu tập, giữ giới, tụng kinh, làm lành và hồi hướng công đức, đó là cách báo hiếu chân thật. Không cần lễ vật xa xỉ, lễ mông tâm thành, cầu cúng tùy hoàn cảnh nhưng hãy làm với tâm chân thật hiếu kính thực sự.

Quan trọng là tâm tưởng nhớ, và hành vi chuyển hóa trong đời sống hằng ngày để cha mẹ, dù đã khuất, cũng được an lòng.

Lời kết: Báo hiếu không chỉ là việc của mùa Vu Lan, mà là một hành trì suốt đời. Trong Phật giáo, người con có hiếu không chỉ biết phụng dưỡng cha mẹ khi sống, mà còn biết đưa cha mẹ đến gần hơn với chính pháp, giác ngộ giải thoát. Hơn cả những lễ nghi hay hình thức, chính sự chuyển hóa bản thân - từ vô minh đến tỉnh thức, từ ích kỷ đến từ bi - mới là món quà lớn nhất dâng lên cha mẹ.

Nếu bạn đọc có thêm những câu hỏi về chủ đề này, xin gửi email tới Tạp chí Nghiên cứu Phật học để cùng lan tỏa ánh sáng hiếu đạo theo tinh thần từ bi - trí tuệ. Địa chỉ email của Tạp chí: tapchincph@gmail.com

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU PHẬT HỌC